

УДК: 332.1:330,322(477)(045)
DOI: 10.31891/2307-5740-2021-290-1-17

МУНЬКА С. С.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Статтю присвячено визначенню інвестиційної привабливості регіонів України. Розкрито сутність поняття та досліджено методологію визначення інвестиційної привабливості регіону. Розроблено авторський підхід до визначення інвестиційної привабливості регіонів України. Визначено рейтинг регіонів за інвестиційною привабливістю. Досліджено найбільш привабливі галузі народного господарства для інвестування по регіонах. Отримані результати мають практичне значення для органів державної влади в завданнях розробки стратегічних планів розвитку регіонів та приватних інвесторів для активізації інвестиційної діяльності.

Ключові слова: інвестиційна привабливість регіону, валовий регіональний продукт, капітальні інвестиції, інвестиційний потенціал, підприємство, рейтинг.

MUNKA S.

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

ANALYSIS OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINIAN REGIONS

The country's investment attractiveness on the international scene is impossible without comprehensive economic growth in all regions of the country. The imbalance in the development of the regions will inevitably lead to an outflow of domestic and foreign investment capital, insofar as investors assess the risks in general for the country's economy. To prevent negative consequences, scientists are faced with the task of studying the ratings of the investment attractiveness of the regions in order to determine and overcome the disproportions in economic growth.

The article is devoted to determining the investment attractiveness of Ukrainian regions. The essence of the concept is revealed and the methodology for determining the investment attractiveness of the region is investigated. The author's approach to determining the investment attractiveness of Ukrainian regions has been developed. The rating of the regions in terms of investment attractiveness has been determined. The most attractive sectors of the national economy for investment have been investigated by regions. Results of research have practical relevance for public authorities in the tasks of developing strategic plan for the development of regions and private investors to enhance investment activity.

The purpose of article is to develop a methodology for determining the investment attractiveness of Ukrainian regions in order to create an appropriate rating and identify imbalance in investment development.

The study points to imbalance in the development of regions and shows which regions need additional incentives, and which of them have high investment attractiveness. There are identified investment-friendly industries in each region due to the specialization. We see further research in the development of new methods for determining the investment attractiveness of the Ukrainian economy and its components.

Key words: investment attractiveness of the region, gross regional product, capital investments, investment potential, enterprise, rating.

Постановка проблеми. Інвестиційна привабливість країни на міжнародній арені неможлива без всеохоплюючого економічного зростання всіх регіонів країни. Диспропорція у розвитку регіонів неминуче призведе до відтоку вітчизняних та іноземних інвестиційних капіталів, оскільки інвестори оцінюють ризики в загальному по економіці країни. Для недопущення негативних наслідків перед науковцями постає завдання дослідження рейтингів інвестиційної привабливості регіонів з метою визначення та подолання диспропорцій в економічному зростанні. Економічний розвиток регіону значно залежить від розвитку підприємств на його території. В свою чергу, успіх підприємств залежить від ефективності використання наявних ресурсів та обсягу капітальних інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження теоретичних та практичних проблем інвестиційної привабливості регіонів України внесли наступні вчені: Г. В. Лещук [1], А. С. Кербікова [2], О. О. Письменна, Т. В. Гулик, Ю. В. Єльнікова [3], Є. М. Гелеверя [4], Ю. І. Сергієнко, Н. М. Давиденко [5] та інші. Незважаючи на значний внесок вітчизняних науковців в дослідження проблеми, залишається актуальною проблема розробки методів визначення інвестиційної привабливості регіонів України.

Мета статті полягає у розробці методу визначення інвестиційної привабливості регіонів України для створенні відповідного рейтингу та виявлення диспропорцій в інвестиційному розвитку.

Виклад основного матеріалу. В науковій літературі не існує єдиного визначення поняття «інвестиційна привабливість». Як зазначає О. В. Бражко, інвестиційна привабливість у загальному сенсі – це інтегральна характеристика, достатня соціально-економічна, організаційно-правова, морально-психологічна і суспільно-політична зацікавленість суб'єкта інвестиційної діяльності вкладати свої кошти у той або інший об'єкт. За визначенням Н. М. Давиденка інвестиційна привабливість регіону – це сукупна характеристика умов певної території країни, яка включає оцінку рівня розвитку нормативно – правового забезпечення, інвестиційної інфраструктури, людського капіталу, фінансових можливостей, що істотно впливають на формування прибутковості основних засобів, які вкладаються, та інвестиційних ризиків [5, с. 87 – 88].

У сучасних наукових працях генезис дефініції «інвестиційна привабливість регіону» ґрунтується на певних концептуальних положеннях, зокрема: це сукупність характеристик соціально – економічного розвитку регіону, які сприяють залученню інвестицій; це інтегральний показник, що характеризує інвестиційний клімат та інвестиційну інфраструктуру регіону [1, с. 94].

А. С. Кербікова зазначає, що до критеріїв інвестиційної привабливості регіону потрібно віднести: виробничий потенціал (потенціал основних засобів); трудовий потенціал (вартість, освіченість); природно-ресурсний потенціал (баланси енергетики, земельних ресурсів, природних ресурсів); потенціал економічної інфраструктури; інноваційний потенціал; потенціал соціальної інфраструктури; потенціал транспортної доступності; природоохоронний потенціал; потенціал ємності ринку. рівень економічного розвитку; стан довкілля; рівень загальної безпеки; економічно-правове середовище (фінансова стабільність, податкові пільги для інвестора, відсутність податку на інвестиції, очікування економічної активності, рентабельність у виробничих галузях та галузях спеціалізації); активність регіону щодо інвесторів, інвестиційна діяльність у регіоні [2, с. 11].

В дослідженні в практичних цілях зменшення кількості обробки статистичних даних для визначення інвестиційної привабливості регіонів України ми пропонуємо використовувати лише 4 критерії (Таблиця 1).

Таблиця 1

Критерії визначення інвестиційної привабливості регіонів України	
Економічний показник	Коефіцієнт
Індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту (2019 рік)	X1
Валовий регіональний продукт на одну особу (грн. 2018 рік)	X2
Кількість підприємств регіону на 10 тисяч наявного населення (2019 рік)	X3
Обсяг капітальних інвестицій регіону у % до загального обсягу по Україні (2020 рік)	X4
Рейтинг регіону відносно інших регіонів України	R
Оцінка інвестиційної привабливості регіонів за результатами дослідження	Y

Джерело: розроблено автором.

Як видно з Таблиці 1 нами було обрано ряд економічних показників діяльності регіонів для оцінювання їх інвестиційної привабливості та присвоєно їм відповідні коефіцієнти. За кожним критерієм оцінювання визначається рейтинг регіону відносно інших регіонів України. Відповідно від суми рейтингів усіх критеріїв оцінювання визначається остаточне місце регіону в інвестиційній привабливості національної економіки. Результати проведеного дослідження відображено в Таблиці 2.

Таблиця 2

Оцінка інвестиційної привабливості регіонів України										
Регіони України	X1	R	X2	R	X3	R	X4	R	Y	R
Вінницька	107,3	2	71104	9	66	13	2,6	10	34	5
Волинська	93,8	25	58297	17	61	17	2,8	9	68	18
Дніпропетровська	103,4	8	114784	3	98	5	13	2	18	2
Донецька	102,8	12	45959	22	25	24	5,5	4	62	15
Житомирська	100,7	21	62911	15	60	18	1,5	15	69	19
Закарпатська	98,4	24	41706	23	51	21	0,9	22	90	23
Запорізька	101,4	19	85784	6	92	8	2,6	11	44	10
Івано – Франківська	106,1	4	57033	18	63	15	1,2	20	57	13
Київська	102,1	13	112521	4	119	2	5,8	3	22	3
Кіровоградська	104,5	5	67763	13	93	7	1,4	16	41	9
Луганська	103,3	9	16301	25	17	25	0,6	24	83	22
Львівська	101,8	16	70173	11	81	11	3,8	8	46	12
Миколаївська	104,3	7	70336	10	109	3	1,9	13	33	4
Одеська	101,8	17	72738	8	109	4	3,9	6	35	6
Полтавська	100,9	20	123763	2	82	9	5,3	5	36	7
Рівненська	108,3	1	49044	20	52	20	1,0	21	62	16
Сумська	103,2	10	62955	14	58	19	1,4	17	60	14
Тернопільська	101,8	15	46833	21	49	22	1,4	18	76	20
Харківська	101,4	18	86904	5	94	6	3,9	7	36	8
Херсонська	101,9	14	52922	19	82	10	0,9	23	66	17
Хмельницька	99,8	22	59583	6	62	16	2,4	12	66	17
Черкаська	103,2	11	76904	7	81	12	1,7	14	44	11
Чернівецька	104,4	6	37441	24	47	23	0,5	25	78	21
Чернігівська	98,5	23	69725	12	65	14	1,4	19	68	18
м. Київ	106,2	3	283097	1	344	1	32	1	6	1

Джерело: розраховано автором на основі [6].

За результатами проведеного дослідження в Україні спостерігається значна диспропорція інвестиційної привабливості регіонів. Із значним відривом м. Київ є найбільш інвестиційно привабливим регіоном за всіма показниками. Привабливими для інвестора та, як наслідок, економічно розвиненими також виступають Дніпропетровська область та Київська область. Більшість регіонів України не мають суттєвих відмінностей в інвестиційній привабливості. Найменш інвестиційно привабливі Закарпатська область та Луганська область. Саме ці області потребують найбільшої допомоги з боку держави та приватних інвесторів, щоб стимулювати розвиток та інвестиційне зростання.

З метою розуміння спеціалізації регіонів проведено дослідження обсягів капітальних інвестицій по регіонах за видами економічної діяльності у січні – вересні 2020 року (Таблиця 4). З метою оптимізації та покращення сприйняття галузям народного господарства присвоєно відповідні коефіцієнти (Таблиця 3).

Таблиця 3

Умовні позначення Таблиці 4

Галузь народного господарства	Коефіцієнт
Сільське господарство, лісове, господарство та рибне господарство	A1
Промисловість	A2
Будівництво	A3
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	A4
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	A5
Інформація та телекомунікації	A6
Професійна, наукова та технічна діяльність	A7
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	A8
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	A9

Джерело: розроблено автором.

Для дослідження відібрано ключові галузі економіки, критерієм відбору слугував обсяг капітальних інвестицій в галузь $\geq 1\%$ від загального по Україні.

Таблиця 4

Обсяг капітальних інвестицій за видами економічної діяльності (% до загального обсягу у регіоні)

Регіони України	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9
Україна	9,3	37,7	10,2	7,8	5,8	5,0	2,4	9,8	1
Вінницька	23,0	35,5	15,0	5,5	3,2	1,4	2,5	7,5	1,9
Волинська	5,4	66,5	10,6	3,1	1,7	0,1	0,1	8,5	1,2
Дніпропетровська	4,3	55,6	2,0	12,6	3,1	0,2	0,2	12,4	0,5
Донецька	3,8	60,6	1,4	3,3	3,4	5,7	3,6	9,6	1,0
Житомирська	28,4	29,1	7,8	4,4	4,2	0,2	0,2	19,5	1,6
Закарпатська	1,7	39,4	26,8	4,0	2,3	0,2	0,5	14,9	2,1
Запорізька	15,1	56,8	1,7	1,0	6,8	1,1	3,0	9,8	1,4
Івано –Франківська	7,8	34,9	20,2	3,9	4,7	0,4	0,2	17,2	3,2
Київська	16,3	26,6	28,6	12,3	4,0	0,1	0,3	4,8	0,3
Кіровоградська	48,3	31,3	1,6	7,7	1,7	0,2	0,4	6,7	0,5
Луганська	38,7	20,9	0,8	2,9	1,5	0,1	2,9	22,4	7,6
Львівська	1,1	37,3	22,9	8,9	1,5	1,3	0,8	13,8	1,3
Миколаївська	16,2	22,9	3,1	24,7	1,5	0,2	0,8	26,9	0,5
Одеська	5,6	21,2	18,2	2,8	15,5	1,7	1,5	14,9	0,0
Полтавська	13,3	50,3	3,4	3,1	2,1	0,3	0,5	23,7	1,7
Рівненська	19,8	27,8	20,6	5,0	2,5	0,0	0,1	21,5	1,7
Сумська	30,0	34,0	17,5	3,3	1,8	0,3	0,6	8,4	1,7
Тернопільська	26,3	24,8	23,9	5,1	6,2	0,6	2,3	4,5	1,5
Харківська	8,9	29,2	20,4	4,3	4,1	1,1	0,8	14,1	3,1
Херсонська	47,4	13,6	4,9	4,0	1,4	0,2	0,8	15,7	3,5
Хмельницька	25,0	30,4	8,7	2,2	5,1	0,1	0,2	20,3	1,1
Черкаська	36,0	15,3	12,0	5,9	2,9	0,3	0,7	22,3	1,9
Чернівецька	9,6	25,3	35,2	4,8	2,0	0,7	0,2	15,2	3,8
Чернігівська	45,8	22,3	9,2	2,8	1,5	0,1	0,0	12,2	2,4
м. Київ	0,3	31,8	8,4	9,5	9,6	13,6	5,3	2,3	0,6

Джерело: розроблено автором на основі [6].

Аналіз результатів таблиці 4 говорить про нерівномірність розподілення капітальних інвестицій між галузями в регіонах та Україні. Так найбільшу кількість в цілому по економіці отримали галузі промисловості, будівництва та сільського господарства. Вкрай малу кількість інвестицій в 2020 році отримали наступні галузі: професійна, наукова та технічна діяльність; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги. На нашу думку, мізерний обсяг інвестицій в наукову діяльність та охорону здоров'я

вкрай негативно впливатиме на майбутнє економічне зростання. Оскільки наука є двигуном інноваційного зростання економіки та залучення інвестицій.

В регіональному розрізі можна простежувати спеціалізацію та які саме галузі є пріоритетними для економіки регіонів. Херсонська, Кіровоградська, Чернігівська та Черкаська області безперечно привабливі для розміщення інвестицій в сільське господарство. Волинська, Дніпропетровська та Запорізька області приваблюють промисловий капітал. Найбільший обсяг інвестицій в галузь інформація та телекомунікації спостерігається саме в м. Київ 13,6 % при загальному по Україні в 5.0%.

Висновки. Збільшення обсягів інвестицій в економіку регіонів є ключовим завданням в сучасних умовах і вирішити його можливо за шляхом високої інвестиційної привабливості.

Окреслимо ряд факторів, що за опитуванням Світового економічного форуму впливають на розвиток бізнесу в Україні: політична нестабільність; дії уряду; доступ до фінансових ресурсів; наявність природних ресурсів; інфляція; недостатній рівень кваліфікованої робочої сили; низький рівень охорони здоров'я; злочинність; валютне регулювання; податкові ставки; трудове законодавство [4, с.113 – 114].

Проведене дослідження свідчить про диспропорцію в розвитку регіонів та показує, які регіони потребують додаткових стимулів, а які мають високу інвестиційну привабливість. Виявлено сприятливі для інвестування галузі в кожному регіоні внаслідок спеціалізації. Подальші дослідження вбачаємо в розробці нових методів визначення інвестиційної привабливості економіки України та її складових.

Література

1. Лещук Г.В. Систематизація підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіону. Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. №29. С. 93 – 97.
2. Кербікова А. С., Письменна О. О., Гулик Т. В. Діагностика інвестиційної привабливості регіонів України. Die wichtigsten Vektoren für die Entwicklung der Wissenschaft im Jahr 2020. 2020. Band 1. С. 10 – 15.
3. Єльнікова Ю. В. Рейтингування регіонів України за рівнем привабливості для відповідальних інвестицій. Інвестиції: практика та досвід. 2020. №17. С. 63 – 68.
4. Гелеверія Є. М., Сергієнко Ю. І. Інвестиційна привабливість регіонів як основа сталого розвитку країни. Бізнесінформ Економіка Інвестиційні процеси. 2020. №4. С. 111 – 117.
5. Давиденко Н.Н. Оцінка інвестиційної привабливості регіону в умовах сучасних викликів. Економічний форум. 2017. №2. С. 86 – 93.
6. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення 10. 02. 2021).

References

1. Leshchuk G.V. Systematization of approaches for evaluating the investment attractiveness of the region. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University Series: International Economic Relations and the World Economy. 2020. №29. Pp. 93 - 97.
2. Kerbykova A.S., Pysmenna O.O, Hulyk T.V. Diagnosis of investment attractiveness of Ukrainian regions. The most important vectors for the development of science in the year 2020 (Die wichtigsten Vektoren für die Entwicklung der Wissenschaft im Jahr 2020). 2020. Band 1. Pp. 10 – 15.
3. Yelnikova Yu. V. Ukrainian regional rankings by the level of attractiveness for responsible investments. Investments: practice and experience. 2020. №17. Pp. 63 - 68.
4. Heleveria E.M., Serhienko Y.I. Investment attractiveness of regions as a basis for sustainable development of the country. Business Inform Economics Investment processes. 2020. №4. Pp. 111 - 117.
5. Davydenko N.N. Estimation of investment attractiveness of the region in the conditions of modern challenges. Economic forum. 2017. №2. Pp. 86 – 93
6. State Statistics Service of Ukraine: official website. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (application date 10.02. 2021).

Надійшла / Paper received: 11.02.2021

Надрукована / Paper Printed : 05.03.2021